

Fredagskronikken

Mari Rege, professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger

Alexander Cappelen Bård Harstad Ola Kvaløy Katrine Løken Simen Markussen Mari Rege Karen H. Ulltveit-Moe

Mari Rege

For mange unge kan pandemien bli starten på livslangt utenforskap

Ungdomsledigheten er rekordhøy og det haster med tiltak som gir hver ungdom en arena for tilhørighet, mestring og læring.

● **Tenk deg** at du dag etter dag våkner opp vel vitende om at ingen trenger din innsats. Ingen vil engang få vite om du i det hele tatt velger å stå opp. Du vil ikke være savnet noe sted. Slik er det for mange unge som står uten jobb. Og det kan gå på den psykiske helsen løs.

Nedstengningen av Norge har gitt oss rekordhøy ledighet. Opp mot 200.000 personer er nå registrert som helt ledige, og dette utgjør 7,1 prosent av arbeidsstyrken. De unge er hardest rammet. Blant ungdom 20 til 24 år er arbeidsledigheten hele 11 prosent.

Den psykiske belastningen av å stå utenfor arbeid kan for mange starte en negativ spiral som for hver dag gjør det enda vanskeligere å komme seg i arbeid. Tilliten til at en kan lære nye ting og mestre nye oppgaver, drivet etter å søke nye utfordringer, evnen til å ta initiativ for å skape seg nye muligheter og evnen til å samhandle med andre mennesker kan lett få seg en knekk. Dette er sosial og emosjonell kompetanse som kan være avgjørende for å skaffe seg jobb.

Litt forenklet kan man si at deler av den sosiale og emosjonelle kompetansen er ferskvare, som råtner i utenforskap, og dermed gjør det vanskelig å komme seg inn i arbeidsliv eller utdanning.

Slik kan pandemien for mange unge bli starten på et utenforskap som varer livet ut, selv om jobbene kommer tilbake. Dette er fryktelig trist for de menneskene det gjelder. I tillegg er det svært dyrt for velferds-

↑ Den psykiske belastningen av å stå utenfor arbeid kan for mange starte en negativ spiral som for hver dag gjør det enda vanskeligere å komme seg i arbeid.

Foto: Sara Johannessen Meek/NTB Scanpix

staten. I stedet for at disse unge menneskene kommer seg ut i arbeidslivet og bidrar til verdiskapingen, kan de bli en utgiftspost i velferdsstaten hele livet.

Nav har tidligere uttalt at en 25-åring som blir ufør, vil få omtrent ni millioner kroner i trygd før han eller hun når pensjonsalder.

Dette kan høres dystert ut, og heldigvis vil de aller fleste av de unge som nå står utenfor etter hvert komme seg i jobb. Men det er alvorlig fordi kostnaden er så stor for dem som faller varig utenfor. I tillegg vil også mange av dem som omsider kommer seg inn i arbeidslivet være svekket sammenlignet med ungdom som avsluttet sin utdanning i tider med høy etterspørsel etter arbeidskraft. Flere studier som benytter norske registerdata viser at kandidater som blir ferdige med sin utdanning i nedgangstider, har betydelig dårligere lønn flere tiår senere sammenlignet med kandidater som blir ferdig i gode tider.

Dette kan forklares med at de som arbeidsledige har gått glipp av viktig læring og utvikling som skjer på arbeidsplassen, i tillegg til at mange av dem har måttet ta til takke med jobber som gir dårlige betingelser for videreutvikling av ferdigheter som kan gi nye muligheter på arbeidsmarkedet.

Med 11 prosent ungdomsledighet, og med omfattende kunnskap om hvordan dette kan ramme dem livet ut, kan man undre seg hvorfor vi ikke hører mer om dette i samfunnsdebatten om koronatiltak. En av utfordringene er at sterke organisasjoner fra arbeids- og næringsliv tar stor plass for å fortelle om sin nød og behov for

krisetiltak. Når tiltakene kommer, rausere enn i noe annet land, tar de igjen stor plass og klager på at de er ikke gode nok.

Slik blir det langt mellom stemmene som taler saken til ungdommene hvis muligheter på arbeidsmarkedet er betydelig svekket. De har ikke et helt apparat som jobber fulltid med å fremme deres sak.

Det er selvsagt mye positivt knyttet til et velorganiserte arbeidsliv, men en ulempe er at det kun er velorganisert for dem som er innenfor.

Vi kan ikke tillate at ungdommen blir skjøvet ut. Det er viktig med tiltak som gir hver ungdom en arena for å oppleve læring, mestring og tilhørighet. Noe er på plass, som utdanningsloftet, som gir 5000 ekstra studieplasser, men disse treffer ikke alle de 32.000 ungdommene som nå er registrert som ledige i aldersgruppen 16 til 24 år. Ikke alle makter å ta fatt på mer utdanning. Vi trenger også arbeidsrettede tiltak spesielt for denne gruppen, som mentorordninger og lønnstilskudd til arbeidsgivere som gir ungdom arbeid.

En annen viktig arena som gir ungdom opplevelse av mestring, utvikling og tilhørighet er folkehøgskolene. Hvert år går over 7000 ungdommer på folkehøgskole. En mulighet er å subsidiere enkelte folkehøgskoler for å øke kapasiteten, samt gi arbeidsledig ungdom mulighet til gratis deltagelse.

Alle ungdommer må få våkne opp om morgenen vel vitende om at det er noen som venter på dem og vil savne dem dersom de ikke dukker opp.

→ Mer debatt side 44-47

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replik:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.